

SOCIALINĖS ANTROPOLOGIJOS IR ETNOLOGIJOS STUDIJOS

LIETUVOS

18(27)

2018

ETNOLOGIJA

LITHUANIAN ETHNOLOGY

STUDIES IN SOCIAL ANTHROPOLOGY AND ETHNOLOGY

LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS
LITHUANIAN INSTITUTE OF HISTORY

LI VILNIUS 2018

Lietuvos etnologija: socialinės antropologijos ir etnologijos studijos – mokslinis etnologijos ir socialinės ir kultūrinės antropologijos žurnalas. Jame spausdinami recenzuojami straipsniai, konferencijų pristatymai, knygų recenzijos ir apžvalgos, kurių temos pirmiausia apima Lietuvą ir Vidurio/Rytų Europą. Žurnalas pristato mokslo aktualijas ir skatina teorines bei metodines diskusijas. Tekstai skelbiami lietuvių arba anglų kalba.

Lithuanian Ethnology: Studies in Social Anthropology and Ethnology – is a peer reviewed journal of ethnology and social and cultural anthropology. It publishes articles, conference presentations, book reviews and review articles, which may be in Lithuanian or English, primarily focused on Lithuania, Central and Eastern Europe. The journal represents current debates and engages in methodological discussions.

REDAKCIŅĖ KOLEGIJA / EDITORIAL BOARD

Vytis Čiubrinskas (vyriausiasis redaktorius / Editor-in-Chief)

Vytauto Didžiojo universitetas / Vytautas Magnus University, Kaunas, Lithuania

Auksuolė Čepaitienė

Lietuvos istorijos institutas / Lithuanian Institute of History, Vilnius, Lithuania

Jonathan Friedman

Kalifornijos universitetas / University of California, San Diego, USA

Jonathan Hill

Pietų Ilinojaus universitetas / Southern Illinois University, Carbondale, USA

Neringa Klumbytė

Majamio universitetas / Miami University, Ohio, USA

Ullrich Kockel

Heriot-Watt universitetas / Heriot-Watt University, Edinburgh, UK

Orvar Löfgren

Lundo universitetas / Lund University, Sweden

Jonas Mardosa

Lietuvos edukologijos universitetas / Lithuanian University of Educational Sciences, Vilnius, Lithuania

Žilvytis Šaknys

Lietuvos istorijos institutas / Lithuanian Institute of History, Vilnius, Lithuania

REDAKCIŅĖS KOLEGIJOS SEKRETORĖ / EDITORIAL ASSISTANT

Danguolė Svidinskaitė

Lietuvos istorijos institutas / Lithuanian Institute of History, Vilnius, Lithuania

Leidyklos adresas / Address of the Publisher: Redakcinės kolegijos kontaktai / Editorial inquiries:

Lietuvos istorijos institutas

Tel. / Phone: + 370 5 262 9410

Kražių g. 5, LT-01108 Vilnius

El. paštas / E-mail: etnolog@istorija.lt

www.istorija.lt

vytis.cubrinskas@vdu.lt

Žurnalas registruotas / The Journal indexed in:

European Reference Index for the Humanities (ERIH)

EBSCO Publishing: Academic Search Complete, Humanities International Complete, SocINDEX with Full Text; Modern Language Association (MLA) International Bibliography

Leidybą finansavo Lietuvos mokslo taryba pagal Valstybinę lituanistinių tyrimų ir sklaidos 2016–2024 metų programą (Sutartis Nr. LIP-078/2016)

TURINYS / CONTENTS

Pratarmė (<i>Vytis Čiubrinskas</i>)	5
Editorial (<i>Vytis Čiubrinskas</i>)	7

Straipsniai / Articles

Chris Hann

Ritual and Economy: From Mutual Embedding to Non-Profit Festivalisation in Provincial Hungary	9
Ritualas ir ekonomika: nuo abipusės nesuprekinotos ekonomikos iki nevyriausybinės festivalizacijos provincinėje Vengrijoje. Santrauka	33

Rasa Paukštytė-Šaknienė

Kaimynystės ryšiai šių dienų kultūroje: atvejais iš Vilniaus apylinkių	35
Neighbourly Ties in Contemporary Culture: Cases from the Vilnius Area. Summary	59

Darius Daukšas

Tarp tapimo norvegu ir buvimo lietuviu: Norvegijos lietuvių pilietybės sampratos	63
Caught between Becoming a Norwegian and Staying a Lithuanian: Concepts of Citizenship among Lithuanian-Norwegians. Summary	85

Jolanta Kuznecovienė

<i>Gyvenimas ant sūpuoklių</i> : lietuvių diasporos antrosios kartos identiteto dilemos	87
<i>On the Swings</i> : Identity Dilemmas of the Second-Generation Lithuanian Diaspora. Summary	107

Audronė Daraškevičienė

Vaiko auklėjimas šiuolaikinėje Lietuvoje: tėvų požiūris	109
Bringing up a Child in Contemporary Lithuania: Parental Attitudes. Summary	127

Žilvytis Šaknys

Valstybės (Tautos) švenčių formavimo ypatumai 1918–1940 m. Lietuvoje ...	129
State (National) Holidays in Lithuania between 1918 and 1940. Summary	151

Diskusijų forumas / Forum

Christian Giordano

- From Political Subjectivity to Political Intentionality: The Predominance
of Society over the Individual 155
- Nuo politinio subjektyvumo iki sąmoningumo: visuomenės
dominavimas prieš individą. Santrauka 170

Mokslinis pranešimas / Special Lecture

Orvar Löfgren

- Mano ar mūsų? Namai kaip moralinė ekonomika 173

Recenzijos ir apžvalgos / Reviews

- Lietuvių etnografijos enciklopedinis žodynas. B. Kulnytė,
E. Lazauskaitė (sud.) (*Auksuolė Čepaitienė*) 197
- Jonas Vitartas (Jan Michał Witort, 1853–1903). Rinktiniai raštai 1.
A. Čepaitienė (sud.) (*Venantas Mačiekus*) 202
- Gražina Žumbakienė. Senieji Lietuvos gėlių darželiai: kvapnūs,
puošnūs, gydantys (*Loreta Martynėnaitė*) 206
- Etnografija. Metraštis 26 [skirta V. Miliui]. E. Lazauskaitė,
Ž. Šaknys (sud.) (*Auksuolė Čepaitienė*) 208

Konferencijos / Conferences

- Amerikos antropologijos asociacijos 116-asis forumas Vašingtone
(*Vytis Čiubrinskas*) 213
- EASA 15-oji konferencija Stokholme (*Auksuolė Čepaitienė, Vytis Čiubrinskas*) ... 216
- AABS konferencija 2018 (*Audronė Daraškevičienė, Vida Savoniakaitė,
Skaidrė Urbonienė*) 219
- III nacionalinė doktorantų konferencija „Veritas Ethnologica“
(*Vaida Rakaitytė*) 222

Sukaktys / Anniversaries

- Petrui Kalniui – 70 (*Žilvytis Šaknys*) 225

In Memoriam

- Netekome Marijos Mastonytės-Miliuvienės (*Žilvytis Šaknys, Petras Kalnius*) ... 229

Pratarmė

2018 m. *Lietuvos etnologijoje*, kaip ir kasmet, pateikiamas pluoštas naujausių darbų iš etnografinių lauko tyrimų bei iš juos apibendrinančių kabinetinių erdvių. Pirmiausia tai Chriso Hanno straipsnis, kuriame taikliai susiejamos šios abi sferos ir gvildinama *moralinės ekonomikos* problema (post)socialistinėje Vengrijoje. Autorius, būdamas vieno didžiausių Europoje antropologijos tyrimo centrų – Maxo Plancko socialinės antropologijos instituto – vadovu, jau keletą dešimtmečių tyrinėja Vidurio ir Rytų Europos bei Rytų Azijos visuomenių ekonominės transformacijos procesus per pas mus dar mažai žinomą ritualinę-maginę, t. y. holistiškai su kultūra susietos ekonomikos – paprastai įvardijamos *moralinės ekonomikos* terminu, prizmę. O paprotinės teisės ir kaimo moralės tyrimų, pavyzdžiui, per kaimynystės prizmę, turime ir Lietuvoje, ir tai demonstruoja Rasos Paukštytės-Šaknienės straipsnis apie kaimynyste grįstus kaimų, miestelių ir priemiesčių gyventojų santykius Vilniaus apylinkėse. Čia akcentuojama ne paprotinė moralė, o socialinio ryšio palaikymo ir tarpusavio pagalbos formų įvairovė.

Kiti du tekstai skirti labai aktualiai lietuvių emigracijos temai. Jų autoriai – Darius Daukšas ir Jolanta Kuznecovienė – į šį šiuolaikinio pasaulio reiškinį žvelgia per identiteto prizmę pabrėždami pilietybės, tautybės ir kartos identiteto resursų panaudojimo problemas naujosios lietuvių emigracijos kraštuose – Norvegijoje ir Didžiojoje Britanijoje.

Lietuvos Respublikos šimtmečio jubiliejui dera Žilvyčio Šaknio straipsnis apie nacionalinių švenčių formavimą nuo pat 1918 m. iki sovietinės okupacijos 1940 m. Jis akivaizdžiai parodo, kad švenčių susiejimas su istoriniais įvykiais ir jų populiarinimas per spaudą, mokyklą ar jaunimo organizacijas gali negarantuoti jų populiarumo ir ilgaamžiškumo.

Audronė Daraškevičienė savo tekste gilina į šiandien itin aktualėjantį vaikų auklėjimo modelio kaitos šiuolaikinėje Lietuvoje klausimą. Plačios apimties etnografinio tyrimo pagrindu ji nustato senojo – hierarchinio – modelio aižėjimą, kuris, be kita ko, vyksta ir dėl žmogaus teisių diskurso, vis kategoriškiau akcentuojančio ir vaikų teises, išpopuliarėjimo.

Šis žurnalo numeris išsiskiria dviem naujovėmis. Publikuojant šveicarų antropologo, politinės antropologijos žinovo Christiano Giordano tekstą, pradedama nauja diskusijų rubrika – „Diskusijų forumas“. Tikėtina, diskusijos paskatins aktyviau keistis nuomonėmis dėl aktualių etnologijos ir sociokultūrinės antropologijos teorinių, metodologinių bei epistemologinių koncepcijų ar terminų. Rubrika pradedama šiuolaikinės politinės antropologijos aktualijos –

politinio subjektyvumo kategorijos – visapusišku išnagrinėjimu. Giordano kelia klausimą, ar ji instrumentali antropologijai. Atsakymas pakankamai kritiškas, todėl kituose žurnalo numeriuose tikimės diskusijos šia tema.

Kita naujovė – nauja rubrika „Mokslinis pranešimas“. Tai atveria galimybę skelbti mokslinius pranešimus, pateikiamus etnologų bei antropologų konferencijose ar tyrimų seminaruose. Rubrika pradeda turbūt garsiausio šių dienų švedų etnologo Orvaro Löfgreno plenariniu pranešimu, skaitytu pernai vykusiam 41-ajame Vokiečių tautotyros draugijos kongrese Marburge. Čia jis ne tik analizuoja minėtą Chriso Hanno gvildenamą *moralinės ekonomikos* problemą, bet ir sutelkia dėmesį į tikriausiai iškalbingiausią kasdienybės studijų etnologijoje sferą – *namus*, į namų kaip moralinės (kartu ir socialinės bei kultūrinės) erdvės konstravimą plačiai pasitelkdamas pavyzdžių iš Europos ir Šiaurės Amerikos namų gyvenimo.

Šiame leidinyje, kaip ir visuose *Lietuvos etnologijos* leidiniuose, skaitytojas ras pluoštą naujų knygų recenzijų ir mokslinio gyvenimo – konferencijų – apžvalgų. Čia pristatomi trys didžiuliai antropologijos (Amerikos antropologų draugijos bei Europos socialinių antropologų asociacijos) ir Baltijos studijų kongresai, gausiai atstovauti etnologų bei antropologų iš Lietuvos ir lietuvių diasporos. Tai džiuginantis faktas, rodantis augantį mūsų disciplinos potencialą.

Ne mažiau džiugina ir jaunųjų Lietuvos etnologijos doktorantų, susibūrusių į „Veritas Ethnologica“ ir šiemet surengusių jau trečiąją kasmetinę mokslinę konferenciją, veikla. Ji taip pat aptariama šiame žurnalo numeryje. Belieka laukti jų tyrimų rezultatų pagrindu parengtų straipsnių, teikiamų spausdinti mūsų žurnale. Tad tikimės, kad ir jie papildys gretas tų, kurie su įdomumu atsivers šį naująjį *Lietuvos etnologijos* numerį.

Vytis Čiubrinskas

Parengus šį *Lietuvos etnologijos* numerį spaudai 2018 m. gruodžio 29 d. staiga netekome **profesoriaus Christian Giordano**. Liūdėdami dėl skaudžios netekties nenustosime puoselėti iškilaus mokslininko, puikaus pedagogo, didžiadvasio žmogaus atminimo.